

Проведений теоретичний аналіз складових процесу реструктуризації дозволив представити складний комплекс перетворень у вигляді єдиної системи. Отже, процедуру реструктуризації можна визначити як комплекс заходів, спрямованих на відновлення стійкої технічної, економічної та фінансової життєздатності підприємств.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брюховецкая Н. Е. Антикризисное управление предприятием / Н. Е. Брюховецкая. – Донецк : ИЭП, 1999. – 180 с.
2. Економіка підприємства: Підручник / За загальною редакцією Й.М.Петровиича. – Львів: "Магнолія плюс", видавець В.М.Піча -2004.-680 с., с. 607-622
3. Лепьохіна І. О. Реструктуризація системи управління промислових підприємств в Україні : дис. кандидата екон. наук / І. О. Лепьохіна. – Запоріжжя, 2006. – 171 с.
4. Лиховид О.Э.Комплексная программа реструктуризации предприятия / О. Э. Лиховид // Український інвестиційний журнал „WELCOME”. – 1998. – № 11-12.–С. 21.
5. Мазур И. И. Реструктуризация предприятий и компаний: Справочное пособие / И. И. Мазур, В. Д. Шапиро. – М. : Высшая школа, 2000. – 587 с
6. Мильнер Б. З. Теория организаций / Б. З. Мильнер. – М. : ИНФРА-М, 1998. – 326 с.
7. Пифасва О. Концепция реструктуризации предприятия // проблемы теории и практики управления.—М.2007.№9. – С.99-105
8. Польга С. Реструктуризація Львовського мотозавода / С. Польга // Економіка України. – 1997. – № 1. – С. 3-11.
9. Рацупкіна В. Н. Методология основ управления процессами реорганизации предприятий : [монографія] / В. Н. Рацупкіна / Дон ІАСА. – Макеевка, 2008. – 180 с.

УДК 94 (477.46)

КРАЄЗНАВЧИЙ РУХ НА ЧЕРКАЩИНІ

Лазуренко В.М., к.і.н., доцент,

помічник ректора Черкаського державного технологічного університету з гуманітарної освіти та виховання, заступник голови правління Черкаської обласної організації Національної спілки краєзнавців України, лауреат обласної краєзнавчої премії імені Михайла Максимовича Черкаський державний технологічний університет

Невід'ємною складовою громадського руху та наукових досліджень на сучасному етапі духовного відродження України є краєзнавство, передусім історичне, спрямоване на відродження духовності, історичної пам'яті, формування у громадян, і, насамперед, у молоді, любові до рідного краю, національного патріотизму, поваги до людини, відповідальності за збереження історико-культурного надбання.

Краєзнавство є невід'ємною складовою національної культури та українознавства і переймає усе наше суспільне й особисте життя, хоча це й не

завжди помітно. Ним як скарбницею знань про рідний край користуються в своїй повсякденній діяльності працівники культурно-мистецької ниви, спеціалісти різних галузей господарства, бізнесмени. Постійний інтерес до краєзнавства проявляють учителі шкіл, коледжів, гімназій, ліцеїв, професійно-технічних училищ, вищої школи та інших освітніх закладів, усвідомлюючи його ефективну роль у навчально-виховному процесі. Краєзнавча література має великий попит серед широкого читачького загалу.

Тому все актуальнішим стає прилучення учнівської та студентської молоді до набутків краєзнавства, вивчення його історії, теорії та методики. Цей процес – багатограний, складний, оскільки як навчальна дисципліна краєзнавство остаточно ще не сформувалося. Як правило, в деяких школах, вищих навчальних закладах викладаються курси історичного, географічного, літературного краєзнавства в масштабах області, району. Через відсутність підручників, обмаль навчальних посібників доводиться вивчати його на основі окремих публікацій у журналах, місцевій періодиці та праць з історіографії, етнографії, фольклористики.

На сьогодні, вже у XXI ст., в період перецінки цінностей і творення нових форм людського співжиття виховний і об'єднуючий потенціал "малої історії" стає особливо наочним. Саме вона створює той психологічний фон, який дає змогу людині, перш за все, молодій, усвідомити свою причетність до долі країни і свою частку відповідальності за збереження і примноження її духовних скарбів.

Любов до рідної землі, до малої батьківщини – одне з найсвятіших почуттів, які кожен з нас проносить крізь усе своє життя. Витоки патріотизму починаються там, де людина вперше усвідомила себе особистістю, де взяла в руки буквар, де відчула красу і безмежжя рідної природи.

Важливим етапом у зміцненні краєзнавчого руху на Черкащині стало створення 9 грудня 1989 року обласного краєзнавчого товариства, яке згодом (у березні 1990 р.) увійшло до щойно утвореної Всеукраїнської спілки краєзнавців як її обласна організація. Головним своїм завданням краєзнавці Черкащини визначили виховання у громадян поваги до історії, культури, мови і традицій українського народу на прикладі минувшини рідного краю.

У 1992 році було розпочато випуск науково-популярного видання Черкаської обласної організації Всеукраїнської спілки краєзнавців (з 2008 р. – Національна спілка краєзнавців України) „Краєзнавець Черкащини”.

Активно працює на сучасному етапі Черкаська обласна організація Національної спілки краєзнавців України. Нині спілку краєзнавців Черкащини очолює кандидат історичних наук, професор ЧНУ В.М.Мельниченко, його заступники – кандидат історичних наук, доцент В.М.Лазуренко і науковий співробітник Черкаського обласного краєзнавчого музею М.І.Борщ.

Для відзначення кращих краєзнавців Черкащини у 1994 році Черкаська обласна рада народних депутатів, Черкаська обласна державна адміністрація підтримали ініціативу Черкаського державного педагогічного інституту (нині

– Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького), обласної організації Національної спілки письменників України та Черкаської обласної організації Всеукраїнської спілки краєзнавців заснували щорічну Черкаську обласну літературно-краєзнавчу (з 2001 року – краєзнавчу) премію імені Михайла Максимовича з метою заохочення літераторів, науковців, краєзнавців до вивчення і висвітлення в художніх творах, наукових дослідженнях, краєзнавчих матеріалах багатогранної історії і сьогодення Черкащини, які сприяють відродженню духовності, патріотизму громадян, популяризації Шевченкового краю в Україні і світі. З 2006 року обласна краєзнавча премія присуджується також авторським колективам.

Лауреатами премії у свій час стали відомі на Черкащині та в Україні особистості – Михайло Пономаренко, Павло Соса, Вадим Мишик, Володимир Поліщук, Юрій Маринівський, Василь Страшевич, Фаїна Непийвода, Іван Волошенко, Володимир Щербатюк, Олександр Шамрай, Світлана Китова, Валентин Лазуренко, Надія Бойко, Сергій Хаврусь, Борис Кіппа, Василь Мельниченко, Марія Приліпко, Віктор Жадько, Іван Яхно.

За останні роки на Черкащині значно зросла кількість людей, які за велінням серця ведуть активну дослідницьку і пошукову роботу, вивчаючи минуле і сучасне своїх регіонів. Історичне краєзнавство за роки існування Черкаської області пройшло шлях від любительських досліджень окремих ентузіастів до системних, ґрунтованих на наукових засадах, досліджень місцевої історії. Краєзнавство в області за цей час оформилося у специфічну систему професійної і аматорської діяльності, широкий громадський рух, який має не лише пізнавальне, а й велике виховне значення.

В багатогранному спектрі громадської дослідницько-пошукової роботи краєзнавців Шевченкового краю на сьогодні важливе місце посідає вивчення малодосліджених сторінок історії міст і сіл, життя і діяльності відомих земляків, історії окремих сфер суспільно-економічного життя, охорона та збереження історико-культурних пам'яток краю. В роки незалежності в містах і районах області побачили світ близько 300 краєзнавчих видань різного тематичного і жанрового спрямування. Сьогодні майже в половині міст і районів підготовлено і видано комплексні праці. Першими з'явилися в 1995 р. такі праці в Монастирищенському (автор – І.І. Волошенко), Тальнівському (М.С. Дігтяренко) районах, місті Сміла (В.С. Княжев), пізніше – в Лисянському (В.М. Щербатюк), Шполянському (В.В. Шевчук) та Чигиринському (В.М. Лазуренко) районах. Побачили світ колективні праці з історії Уманщини, Жашківщини, Черкаського, Корсунь-Шевченківського, Звенигородського та інших районів.

Оригінальністю відзначаються видані останнім часом книги з історії сіл Крутьки (Б.О. Кіппа) – Чорнобаївського, Кузьмина Гребля (І. Сажієнко, К. Євтушенко) – Христинівського, Паланка (Л.С. Панченко) – Уманського районів, „Іван Піддубний – сила України” (М.В. Приліпко), серія книг з історії спорту на Черкащині В.Б. Страшевнич, фундаментальна книга „Подорож Златокраєм” про минулину і сьогодення населених пунктів Золотоніського району (автори – Г.М. Голиш, Л.Г. Голіш, М.Ф. Пономаренко), навчально-методичний посібник „Моя Черкащина” (автор – голова Черкаської обласної

організації Національної спілки краєзнавців України В.М.Мельниченко) для навчальних закладів області, в якому висвітлюється історія краю від найдавніших часів до сьогодення, колективні праці – двохтомний „Малий енциклопедичний словник Корсунщини”, підготовлений працівниками Корсунь-Шевченківського заповідника, енциклопедичне видання „Край козацький” про Лисянщину, „Освіта Монастирищини: становлення і розвиток” та багато інших цікавих і оригінальних краєзнавчих праць. До 195-річчя від дня народження Т.Г.Шевченка вийшла ґрунтовна книга „Шевченків край”, підготовлена авторським колективом, очолюваним В.М.Щербатюком – головою Лисянської краєзнавчої спілки „Витоки”. Особливої уваги серед історико-краєзнавчих видань останніх років заслуговує історико-краєзнавча серія книг “Черкаський край в особах. 1941-2001”, яку у 2001 р. започаткував на Черкащині доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України Черкаського державного технологічного університету М.І.Бушин. Заплановано видати 24 книги, присвячені всім районам Черкаської області і містам: Черкаси, Сміла, Канів, Умань. Вже побачили світ 14 книг з даної серії.

Краєзнавці Черкащини – активні учасники редколегій і автори таких фундаментальних праць як „Книга пам'яті”, „Реабілітовані історією”, „Національна книга пам'яті жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр.”, „Звід пам'яток історії і культури України” та інших суспільно значимих видань.

Краєзнавці Черкащини тісно співпрацюють зі школами міста Черкаси, Кам'янського, Чигиринського, Чорнобаївського та інших районів. За участю краєзнавців, зокрема О.Г.Шамрая, В.М.Лазуренка, стали традиційними учнівські науково-краєзнавчі конференції з наступним виданням збірників матеріалів у Кам'янському районі, Суботівській загальноосвітній школі I-III ступенів та Новоселицькій загальноосвітній школі I-II ступенів Чигиринського району. Такі конференції за участю фахівців-істориків, краєзнавців-аматорів, науковців мають не лише пізнавально-виховне значення, а і є доброю школою науково-дослідної роботи, вироблення в юних краєзнавців уміння ведення наукових дискусій, відстоювати свою думку.

Важливими осередками науково-дослідної та просвітницької роботи, справжньою опорою краєзнавчого руху на Черкащині завжди були і залишаються бібліотеки. Прикладом сумлінного ставлення до справи є відділ краєзнавчої літератури обласної універсальної наукової бібліотеки імені Т. Шевченка, який очолює Л.Т. Демченко.

За роки незалежності на Черкащині з-під пера дослідників місцевої історії з'явився ряд оригінальних краєзнавчих видань про життя і діяльність відомих земляків, передусім тих, чії заслуги належним чином не були оцінені.

На Черкащині, як важлива складова частина краєзнавчого руху продовжує розвиватися шкільне краєзнавство, основні напрями якого сформульовані в державній програмі “Освіта Черкащини”. На її виконання в плани навчальних закладів введено краєзнавчі курси, започатковано конкурси-захисти учнівських наукових робіт з історичного краєзнавства, які сьогодні привертають найбільшу кількість учасників. Розвитку набуває шкільний краєзнавчий туризм, активізується робота станцій юних туристів, туристсько-краєзнавчих гуртків.

Дієвою формою поширення знань про історію рідного краю стали засоби масової інформації. Послідовно і кваліфіковано ведеться історико-краєзнавча тематика на сторінках обласних газет "Нова доба", "Черкаський край", районних та міських – "Чигиринські вісті", "Сміла", "Дніпрова зірка" (Канів), "Златокрай". Історія краю висвітлюється в телепередачах телекомпанії "Рось", зокрема "В серці України", "Моя Черкащина", "Від села до села" та інші.

Сьогодні ми маємо немало прикладів активної краєзнавчої роботи на місцях. Одним з них є Лісянська районна спілка краєзнавців "Витоки", в практиці якої – проведення науково-практичних конференцій за участю науковців, видання краєзнавчої літератури, власного журналу "Добридень". Спілка має свою сторінку в комп'ютерній мережі "Інтернет". Чимало добрих справ на рахунок краєзнавчих товариств "Тясмин" зі Сміли, "Артанія" із села Мошни Черкаського району, краєзнавчих осередків в Звенигородці, Чигирині, Маньківці, Монастирищі, Городищі, Каневі, Кам'янці, Чернобаї, та інших містах і районах.

До краєзнавства потягнулися сьогодні сотні тисяч ентузіастів, які хочуть прилучитися до власної історії, щоб краще збагнути сенс тих змін, які відбуваються у нашому житті.

На жаль, знаходиться чимало охочих підсунути їм сурогатні версії історичного минулого, новітні міфи і нашвидку сфабриковані легенди. Завдання істориків, що стоять на позиціях реалізму, історичної правди, полягає у зваженому, неупередженому висвітленні історичного процесу в усій його складності і суперечливості.

Історичний пошук має бути пошуком істини, і краєзнавству тут повинна належати особлива роль. Адже саме на місцях, крізь призму вже узагальненого і осмисленого історичного досвіду, твориться сьогодні картина минулого, в основу якої кладеться неприкрашена правда.

УДК 338.48(075.8)

ЛІКУВАЛЬНИЙ ТА МЕДИЧНИЙ ТУРИЗМ: СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ

Бочан І.О., професор, д.е.н.,

завідувач кафедри теорії та практики туризму

і готельного господарства ЛІЕТ,

Цимбалюк М.Ф., к.с.-г.н., доцент

кафедри теорії та практики туризму і готельного господарства ЛІЕТ,

Цимбалюк В.М., к.с.-г.н., в.о. доцента кафедри менеджменту,

товарознавства та експертизи товарів ЛІЕТ

Оздоровчому впливу туризму на організм сприяє використання в санаторіях області комплексу курортного лікування, основними факторами якого є бальнеотерапія, грязетерапія, кліматотерапія. Крім них важливим чинником в лікувально-оздоровчому процесі є також лікувально-туристичні режими, що представлені цілим рядом заходів, які створюють найбільш сприятливі